

BUDAPEŠTIANSKY SLOVAK

ČASOPIS SLOVENSKEJ SAMOSPRÁVY BUDAPEŠTI

XXIII. ROČNÍK

6. ČÍSLO

DECEMBER 2018

Foto: Eubomíra Fallerová

*Podujatia k 100. výročiu vzniku Československa
4. strana*

*Posedenie so seniormi v III. obvode
5. strana*

*Verejné zasadnutie v VI. obvode
6. strana*

*Dvadsať rokov v Zuglő
7. strana*

*Stretnutie seniorov s Evou Fábíanovou
10. strana*

*Pestrý život Ozveny v roku 2018
15. strana*

Foto: Lubomíra Fallerová

Deň budapeštianskych Slovákov

„Slovenská samospráva Budapešti svedomite pokračuje v činnosti, ktorú poslanci tohto voleného zboru odštartovali v roku 1996 a snaží sa udržiavať zavedené tradície, ktoré zároveň tvoria základ jej pôsobenia,“ týmito slovami začala správu o činnosti Slovenskej samosprávy Budapešti jej predsedníčka **Edita Hortiová**. Medzi takéto tradície patrí aj Deň budapeštianskych Slovákov, keď sa obyvatelia hlavného mesta slovenskej národnosti stretnú, aby sa spoločne naladili na najkrajšie sviatky roka. Tradíciou je aj to, že toto slávnostné podujatie sa začína verejným zasadnutím SSB.

V tomto roku sa deň D konal 8. decembra. V divadelnej sále na Ulici Akadémie č. 1 sa zišlo okolo 120 ľudí. Hostí sprevádzali na miesta študenti slovenského gymnázia **Vivien Hegeďusová** a **Ondrej Havas**, v slovenskom a maďarskom jazyku ich privítali konferencieri večera, taktiež študenti slovenského gymnázia **Beáta Capová** a **Peter Málík**. Večer poctili svojou prítomnosťou aj referentky Civilnej kancelárie úradu hlavného mesta **Szilvia Bognárová** a **Krisztina Dobosová**. Ako prvému odovzdali konferencieri slovo *rímskokatolíckemu farárovi* **Attilovi Kónyovi**, ktorý požehnal adventný veniec. Niekoľkými slovami zhrnul význam adventu, adventnej cesty, ktorá je stále aktuálna a zdôraznil, že toto obdobie je časom práce na sebe. Evanjelická fárarka **Hilda Gulácsiová Fabul'ová** zase vysvetlila symboliku adventného venca: štyri sviečky znamenajú mier, vieru, lásku a nádej. Ako povedala, advent je čas duchovna a otvorených srdc. Po vianočnej modlitbe nasledovalo zapálenie sviec. Táto slávnostná úloha pripadla Edite Hortiovej, riaditeľke Slovenského inštitútu **Ildikó Síposovej**, 3. tajomníčke Veľvyslanectva Slovenskej republiky **Carmen Pavlakovičovej** a Hilde Gulácsiovej Fabul'ovej. Potom nasledovala správa o činnosti SSB, ktorú jej predsedníčka prednies-

la v slovenskom jazyku a následne ju zosumarizovala po maďarsky. Hovorila o hospodárení zboru, o spolupráci s magistrátom hlavného mesta, slovenskými volenými zbormi a občianskymi organizáciami, ako aj s partnerskými mestami a obcami na Slovensku, o zasadnutiach, koordinačných poradách a akciách SSB, ktoré uskutočnila samostatne, alebo v spolupráci so slovenskými obvodnými samosprávami či organizáciami pôsobiacimi v hlavnom meste. Novinkou v práci samosprávy je, že sa zapojila do pôsobenia záujmového združenia právnických osôb Európska kultúrna trasa sv. Cyrila a Metoda so sídlom v Zlíne na Morave. Činnosť tohto združenia je zameraná na zviditeľnenie a zachovanie jedinečného európskeho dedičstva, autentického príbehu cyrilo-metodskej misie. Do činnosti tohto združenia sú zapojené rôzne občianske organizácie ako aj samosprávy na území Českej republiky, Slovenska, Poľska, Rakúska, Slovinska a Talianska. Samospráva dala obnoviť svoju webovú stránku, na ktorej chce zviditeľniť svojich poslancov, programy, dokumenty, publikácie, fotografie. Na jej webovej stránke bude priestor na uverejňovanie programov slovenských samospráv pôsobiacich v hlavnom meste, slovenských inštitúcií, kultúrnych skupín a cirkevných zborov. Týmto sa o daniach Slovákov v hlavnom meste bude môcť informovať široká verejnosť z jedného portálu. Na záver svojho vystúpenia popriala Edita Hortiová všetkým prítomným i neprítomným Slovákom krásne vianočné sviatky, veľa radosti, šťastia, zdravia a úspechov v novom roku.

Na Dni budapeštianskych Slovákov po druhý raz odovzdali cenu, ktorá je vlastne nominantkou na tradíciu. Udeľuje ju Slovenská samospráva Budapešti od roku 2017 na základe odporúčaní obvodných slovenských samospráv pôsobiacich v hlavnom meste jednotlivcom alebo kolektívom,

ktorí sa svojou činnosťou pričínili o obohatenie života Slovákov v hlavnom meste. Na slávnostnom zasadnutí za veľkého potlesku prítomných predsedníčka SSB E. Hortiová odovzdala cenu **Ladislavovi Petrovi** na základe odporúčania samospráv II., III., VI., XVI., XVII., a XX. obvodu. Ladislav Petro je zakladajúcim členom Slovenskej samosprávy Budapešti a dodnes aktívne pracuje v zbere. 15 rokov bol riaditeľom budapeštianskej slovenskej základnej školy, gymnázia a internátu. V 90. rokoch pomáhal zakladať slovenské samosprávy a občianske organizácie na území hlavného mesta. Poldruha desaťročia stál na čele Klubu slovenských dôchodcov v Budapešti. Má zásluhy na umiestnení viacerých pamätných tabúl významných slovenských osobností nielen v VI. obvode, kde pôsobí ako predseda slovenského voleného zboru. L. Petro je autorom knihy o významnom staviteľovi a verejnom činiteľovi Jánovi Nepomukovi Bobulovi, ktorý sa vďaka nemu stal čestným občanom VI. obvodu Budapešti in memoriam. Preložil a knižne vydal hry klasika slovenskej literatúry Jána Palárika a je autorom nielen z národnostného hľadiska významnej publikácie Slovenská Budapešť – Szlovák Budapest. Je nositeľom vyznamenania Za našu národnosť a právom bol za celoživotné dielo navrhnutý na cenu Za budapeštianskych Slovákov.

Slávnostnú atmosféru večera pozdvihli vianočné koncerty *Budapeštianskeho speváckeho zboru Ozvena* pod vedením *dirigenta Pétera Pálinskása* a *cimbalistky, koncertnej umelkyne, predsedníčky Svetovej cimbalovej asociácie Viktórie Herencsárovej* za spoluúčinkovania *Leventeho Galdu*. Na záver prekrásneho koncertu predniesli Tichú noc, ktorú spolu s nimi spievali všetci prítomní.

Záver večera patril rozhovorom za prestretým stolom.

Eubomíra Fallerová

Podujatia k 100. výročiu vzniku Československa

Pohnuté časy spred sto rokov skúmajú vedci, píše sa o nich v médiách, hovorí sa o nich na rôznych fórach, organizujú sa rôzne podujatia, niektoré doplnené o umelecký zážitok. Vo vtedajšom Rakúsko-Uhorsku, tak i v Budapešti, žili Slováci, ktorí sa podieľali na historických zmenách, hoci mali na vznik samostatného štátoprávneho útvaru Slovanov v monarchii rozdielny názor. Hovorilo sa o nich v posledných týždňoch vo viacerých obvodoch Budapešti.

V hlavnom meste Maďarska žilo nemálo politikov, právnikov, novinárov slovenskej národnosti, ktorí sa podieľali na spoločenskom dianí. Mali názor na svet, na život, na historické udalosti.

Kladenie vencov v VIII. obvode Budapešti

V VIII. obvode hlavného mesta si tamojšia slovenská samospráva stanovila ako jeden zo svojich cieľov odhalenie miest, kde žili a pôsobili historické osobnosti slovenského pôvodu. Medzi vari tuctom známych a činných obyvateľov Jozefova sú aj dvaja páni, ktorí pôsobili v Budapešti práve v rokoch, keď sa diali udalosti napokon spejúce k rozpadu rakúsko-uhorskej monarchie a v r. 1918 k vzniku prvej Československej republiky. Na Rákócziho námestí, kde je umiestnená pamätná tabuľa na pamiatku novinára, politika, právnika hovoriaceho siedmimi jazykmi **Milana Hodžu**, privítal reprezentantov slovenských samosppráv v hlavnom meste predseda slovenského voleného zboru VIII. obvodu **Kazimír Kápolnai**. Ako povedal podpredseda Slovenskej samosprávy Budapešti **Pavol Beňo**, v roku 1879 predseda uhorskej vlády **Koloman Tisza** v Dolnej snemovni uhorského parlamentu spochybňoval jestvovanie Slovanov v Uhorsku, pričom v rokoch prvej svetovej vojny už prebiehal zrod nového štátneho útvaru Slovákov a Čechov v mnohých kútoch sveta – v Paríži, Londýne, vo Viedni, Washing-

tone, Pittsburgu, v Rusku a tiež v Budapešti. **Milan Hodža** ako emisár československej vlády 25.-30. novembra 1918 vyjednával v Budapešti s predstaviteľmi vlády **Mihályja Károlyiho** demarkačnú líniu medzi územiai dvoch novovzniknutých štátov, Československou republikou a Maďarskou ľudovou republikou.

Ďalšou významnou osobnosťou, ktorá pôsobila v Budapešti, bol katolícky farár a poslanec uhorského snemu **Ferdinand Juriga**. Bol to práve on, kto 19. októbra 1918 v Dolnej snemovni v mene Slovenskej národnej rady odoprel uhorskému snemu právo rozhodovať o osude Horného Uhorska, čím vyvolal zdesenie poslancov.

Veniec k pamätníkom slovenských dejateľov položili predstavitelia Slovenskej samosprávy Budapešti, Slovenskej národnostnej samosprávy VIII. obvodu a Veľvyslanectva SR v Budapešti.

Prednáška a vedomostná súťaž

Slovenská samospráva Budapešti spolu so slovenským voleným zborom II. obvodu hlavného mesta usporiadali prednášku a vedomostnú súťaž pri príležitosti stého výročia vzniku Československej republiky, ktorej myšlienku ešte 22. októbra 1918 vtedajší uhorský ministerský predseda gróf **István Tisza** nazval „fantazmagóriou“. Hlavný prednášajúci, historik, profesor Univerzity verejnej správy **Ivan Halász** mal za úlohu priblížiť účastníkom kvízu o slovenských dejateľoch žijúcich a pôsobiacich v Budapešti v prvých dekádach 20. storočia ich dejinné účinkovanie, avšak kvôli pracovným povinnostiam meškali. Účastníci podujatia – predstaviťky Veľvyslanectva SR v Budapešti a Slovenského inštitútu, viacerých slovenských samosppráv a občianskych organizácií a početná skupina študentov budapeštianskej slovenskej školy – si mohli pozrieť dokumentárny film o vzniku Československa z roku 1992. Chvilke čakania si spestri-

li občerstvením a počúvaním populárnej slovenskej hudby. Mnohí začali riešiť súťažné úlohy, pričom sa spoliehali na svoje dovtedajšie vedomosti. Mali označiť správnu odpoveď na otázku, ako napr. ktorá zo slovenských osobností, pôsobiacich na území dnešného Maďarska, sa podieľala na vzniku Československa? Či aké povolanie mal a kde sa narodil **Milan Rastislav Štefánik**, ktorý prežil časť svojich študentských rokov, ba aj maturoval v *Sarvaši*. Tiež napríklad, kto bol **Ferdinand Juriga**, **Milan Hodža** a **Emil Stodola**? Ba aj to, z koľkých častí sa skladala československá hymna a kto je autorom textu slovenskej časti, ktorá sa stala hymnou Slovenskej republiky. Vari najťažšou sa ukázala byť otázka, ktorí slovenskí exiloví politici sa podieľali na vzniku Československa, lebo riešitelia kvízu nepoznali význam slova exilový. Správnosť niektorých odpovedí si mohli overiť pri počúvaní prednášky profesora **Ivana Halásza**. Bola zaujímavá a priam prešpikovaná pozoruhodnými a nevednými informáciami, ktoré sa len tak nevidia a nepočujú na každom kroku. Napríklad sa mohli dozvedieť, že v istom čase bola Budapešť najväčším slovenským mestom Uhorska, toľko v nej bývalo Slovákov. Väčšina z nich boli murári, robotníci v závodoch, pracujúci remeselníci, ale slovenská komunita vždy mala aj svoju meštiacku aj intelektuálnu vrstvu. Do nej patrili úradníci ministerstiev a ďalších úradov, právnici, novinári, vedci. Jeden z vari najznámejších bol jazykovedec **Samo Czambel**, presbyter evanjelického cirkevného zboru na Kerepešskej ceste. Hlavnými kultúrnymi centrami slovenských obyvateľov Budapešti boli chrámy, pre evanjelikov kostol na Kerepešskej ceste, kde bola dokonca až do prvej svetovej vojny aj slovenská škola, pre katolíkov Kostol sv. Jozefa v VIII. obvode. Slováci mali vždy svojich reprezentantov v uhorskom sneme. Mysliteľ európskeho formátu **Milan Hodža**, prvý profesionálny politik slovenské-

Posedenie so seniormi v III. obvode

ho pôvodu, ktorý sa v tridsiatych rokoch stal prvým (úradujúcim) prezidentom Československa slovenskej národnosti, sa zaslúžil o vytvorenie politického agrárneho smeru v uhorskom parlamente. Do katolíckeho slovenského politického zoskupenia patrili napríklad **František Jehlička**, ktorý nepodporoval vznik Československej republiky, preto sa jeho cesty so slovenským ľudovým hnutím rozšli. Advokát **Emil Stodola** založil prvý právnický časopis, ktorý vychádza dodnes. Jeho brat **Aurel** bol univerzitným profesorom vo Švajčiarsku a učil aj **Alberta Einsteina**. Profesor **Halász** povedal okrem iného aj to, že idea vzniku Československa sa rodila už počas prvej svetovej vojny. Cisár a kráľ Karol I. sa snažil svojou abdikáciou zabrániť masakru a vypuknutiu občianskej vojny. Koncom leta, začiatkom jesene 1918 západné mocnosti uznali vládu krajiny, ktorá ešte neexistovala. Ďalšie pútavé fakty o dejinách pred sto rokov priťahovali pozornosť všetkých účastníkov, nikto ani nemukol, hoci väčšina sťažiacich vyplnený test už odovzdala. Po prednáške a vyhodnotení súťaže odzneli slová pochvaly na adresu študentov, ktorých sprevádzali pani profesorky **Margita Zaťková** a **Alžbeta Eszesová Vrbovská**. Najviac bodov – 12 z možných 14 – získali študentky 11. ročníka **Brigita Mészárosová** a 12. ročníka **Monika Bécsiová, Sára Prasznová** a **Anna Vancsová**. Ceny a gratulácie úspešným riešiteľkám odovzdali zástupkyňa predsedníčky Slovenskej samosprávy II. obvodu Budapešti **Eubomíra Fallerová** spoločne s predsedníčkou SSB **Editou Hortiovou** a jej zástupcom **Pavlom Beňom**. Počas večere sa všetci zúčastnení mohli porozprávať nielen o historických faktoch, ktoré sa dozvedeli počas prednášky, ale aj o súčasných otázkach, ktoré zaujímajú mladých i starších Slovákov v hlavnom meste.

Erika Trenková

Verejné zasadnutie spája Slovenská samospráva III. obvodu s príjemnou tradíciou – so stretnutím so seniormi. Nebolo tomu inak ani 3. decembra, keď sa v priestoroch Starobudínskeho spoločenského kruhu stretli tri generácie. Žiaci 4. ročníka budapeštianskej slovenskej školy, podpredsedníčka slovenskej samosprávy **Edita Hortiová** s predstaviteľkami Samosprávy III. obvodu hlavného mesta: národnostnou referentkou **Niki Vágóovou**, respektíve referentkou úradu prednostu **Annou Schnellovou**, a miestni seniori, ktorí sa kedysi tiež aktívne podieľali na organizovaní spoločenského života budapeštianskych Slovákov a radi si spoločne zaspomínajú na tie časy.

Zasadnutie otvorila **Edita Hortiová**. Privítala prítomných a ospravedlnila predsedu zboru **Františka Križana**, ktorý sa zo zdravotných dôvodov nemohol na zasadnutí zúčastniť, a odovzdala všetkým jeho pozdrav. V správe o celoročnej činnosti **E. Hortiová** uviedla, že tretiu januárovú nedeľu organizovali ekumenickú bohoslužbu v Békásmegyeri, na ktorej slovo Božie hlásali **Hilda Gulácsiová Fabuľová** a **Attila Kónya**, spevom spestril obrad **Budapeštiansky spevácky zbor Ozvena**. Po bohoslužbe nasledovalo agapé a prítomní si mohli pochutiť na kapustovej polievke a strapačkách. Vo februári sa poslanci zúčastnili na plese a prispeli na vstupenky pre členov **Ozveny**. Finančne podporili Slovenskú samosprávu Budapešti a vyplatili vydanie 2. čísla časopisu **Budapeštiansky Slovák**. V marci sa zúčastnili na oslavách Dňa žien a na koordinačnej porade. Prítomní boli aj na obvodných oslavách 15. marca. V apríli navštívili Slovensko, konkrétne Banskú Štiavnicu, Brhlince a Levoču. Na slovenskú svätú omšu v Kostole sv. Jozefa na Námestí M. Horvátha pozvali spevokol zo Santova, ktorý sa zúčastnil aj na následnom agapé. V máji uskutočnili posedenie pre slovenských dôchodcov obvodu, na ktorom vystúpili s kultúrnym programom deti z budapeštianskej slovenskej školy. V júni položili v Zalavári veniec

k súsošiu sv. Cyrila a Metoda, zapojili sa do organizovania programu **Petrovlovských hodov** pozvaním Kultúrneho spolku **Lipóta Bálóa** z Čemeru. Prítomných pohostili obedom. V júli sa zúčastnili na Dni Slovákov v Maďarsku, ktorý sa konal v Békešskej Čabe, a zakúpili pre samosprávu niekoľko exemplárov knihy **Békešská Čaba 300**. V septembri na Deň občianskych organizácií prebiehajúcim v Kultúrnom dome **San Marco** priniesli publikácie, časopisy a knihy v slovenskom jazyku. V októbri položili vence na ústredných oslavách III. obvodu a zúčastnili sa na koordinačnej schôdzi Slovenskej samosprávy Budapešti. V novembri kládli vence pri pamätných tabuliach **Milana Hodžu** a **Ferdinanda Jurigu**, v Sarvaši pri príležitosti 100. výročia vzniku ČSR uložili veniec k soche **M. R. Štefánika**. Zúčastnili sa na pietnej spomienke pri hrobe **Juraja Bielika**.

V decembri usporiadali vianočné posedenie pre dôchodcov, prispeli na Deň budapeštianskych Slovákov a na vstupenky pre členov **Ozveny**. V Kultúrnom dome na **Csobánskom námestí** 13. decembra spoločne s nemeckou a poľskou samosprávou usporiadali tradičné adventné stretnutie, na ktorom vystúpila folklórna skupina zo Santova. Slovenská samospráva III. obvodu bola takmer na všetkých podujatiach slovenských samospráv pôsobiacich v Budapešti. Finančne podporila **Ozvenu**, slovenský evanjelický cirkevný zbor v hlavnom meste a organizovanie slovenských sv. omší v Budapešti. Zúčastňovala sa na podujatiach **Klubu slovenských dôchodcov**, spolupracovala so Slovenskou samosprávou Budapešti a so slovenskou školou.

Po správe o činnosti nasledovalo milé vystúpenie žiakov, ktorí pod vedením učiteľiek **Moniky Szélényiovej** a **Evy Subovej** predviedli tance z oblasti Galgy a s krásnou výslovnosťou zaspievali kyticu slovenských vianočných piesní.

Verejné zasadnutie v III. obvode sa skončilo pohostením a rozhovorom za prestretým stolom.

Edita Hortiová

Verejné zasadnutie v VI. obvode

Veselou hudbou huslistky folklórneho súboru Vŕbové prútie z Liptovského Mikuláša, primášky **Ivety Šimunkovej**, **Lukáša Zajaca** z ľudovej hudby Bystrianka a **Matúša Ilavského** z Folklórneho združenia Stráne z Važca sa 30. novembra začalo v Benzúrovom dome verejné zasadnutie Slovenskej samosprávy VI. obvodu Budapešti.

Prítomných v slovenskom a maďarskom jazyku privítali podpredsedníčka zboru **Mária Sutyinszká** a poslankyňa, predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku **Alžbeta Hollerová Račková**. Predseda **Ladislav Petro** sa zo zdravotných dôvodov zasadnutia nemohol zúčastniť, poprosil však odovzdať svoj pozdrav a poďakovanie všetkým prítomným. Na zasadnutí, ktoré spestrilo vystúpenie *Folklórneho súboru Majerán z Liptovského Hrádku*, sa zúčastnila aj vicestarostka samosprávy VI. obvodu **Márta Simonffyová**.

Ako sme sa dozvedeli zo správy o činnosti zboru, samospráva aj v tomto roku organizovala tradičný Dom ľudového tanca pre žiakov Základnej školy na Bajzovej ulici a Dvojazyčnej školy na Pethőovej ulici. Ide o stretnutia, keď žiaci slovenskej školy v Budapešti navštívia svojich rovesníkov a spoločne si zatancujú, respektíve predvedú svoje tance.

Ďalšou významnou akciou bola výstava tvorby umeleckého fotografa **Jána Roszkosa** v Pivničnej galérii Spoločenského a kultúrneho strediska Eötvös10.

Veľký úspech zaznamenal promenádný koncert Mládežníckeho dychového orchestra zo Slovenského Komlóša, ktorý vystúpil v parku na Hunyadiho námestí na pozvanie slovenskej samosprávy. Dirigentom orchestra je **Ján Krčsméri**, pod jeho vedením dosahuje toto teleso medzinárodné úspechy.

V septembri sa samospráva spoločne s Klubom slovenských dôchodcov vybrala na spomienkovú túru venovanú kňazovi Jánovi Palárikovi, ktorý dlho pôsobil v Kostole sv. Terézie z Avily, o čom svedčí aj pamätná tabuľa.

Slovenský volený zbor udržiava dobré styky so Samosprávou VI. obvodu, vďaka čomu mohol obyvateľom Terezína i ostatným záujemcom na Narodnostnom dni predstaviť folklórnu skupinu z Pišpeku s programom *Susedovci, jak sa majú* a na verejnom zasadnutí folklórny súbor *Majerán*.

V rámci spolupráce so Slovenskou samosprávou Budapešti zbor podporuje vydávanie časopisu Budapeštiansky Slovák, ďalej budapeštiansky evanjelický a katolícky cirkevný zbor a občianske zoskupenia pôsobiace v hlavnom meste – spevácky zbor Ozvena a Kruh priateľov Slovenského Komlóša.

Po ukončení referátu pozvala Alžbeta Hollerová Račková pred prítomné publikum **Danicu Žiakovú**, ktorá má v Liptovskom Hrádku na starosti kultúru, aby krátko informovala o nasledujúcom programe. Pani Žiaková najprv odovzdala pozdrav primátora

mesta **Branislava Trégera**, ktorý bol pred rokom v Budapešti na Tereziňských slávnostiach, ale teraz pre zaneprázdnenosť nemohol prísť. Potom sa zmienila o pätnásťročnej spolupráci, ktorú naštartovali niekdajšia poslankyňa **Zdenka Jurčová** a **Ladislav Petro** na báze zmapovania života a diela projektanta a staviteľa Jána N. Bobulu, rodáka z Dovalova. O mládežníckom súbore nám D. Žiaková povedala, že vznikol v roku 2015 z bývalých členov Detského folklórneho súboru Cindruška. Jeho vedúcou je **Elena Jurenová**. V súčasnosti má 26 členov, 11 chlapcov a 15 dievčat. Jeho repertoár pozostáva z tancov viacerých folklórnych regiónov Slovenska, sú to domáci Liptov, Horehronie, Podpoľanie, Šariš, Zemplín, Zámagurie. Tanečníci už precestovali kus sveta, všade predviedli svoju lásku k slovenskému folklóru. Tak ako teraz u nás, v Budapešti. Danica Žiaková potom darovala krásne zdobené vianočné perníky vicestarostke VI. obvodu a hostiteľkám, členkám slovenského voleného zboru.

Po príhovore sa Folklórny súbor Majerán postaral o skutočne vynikajúcu zábavu tancami goralov z obce Ždiar, párovými tancami dupkaná, potrasaná, čardáš z Parchovian, verbunkom, čardášom zo Zámutova a karičkami. Oplatilo sa prísť na verejné zasadnutie Slovenskej samosprávy VI. obvodu a vynikajúcim folklórnym programom sa naladiť na blížiaci sa sviatky.

Lubomíra Fallerová

Rušný a pútavý rok v XII. obvode

Rušný a pútavý, takto by sa jednou vetou dal charakterizovať uplynulý rok v živote Slovenskej samosprávy XII. obvodu. Týmito slovami otvoril verejné zasadnutie samosprávy jej predseda **Michal Hrivnák** 30. novembra v zasadacej miestnosti Samosprávy XII. obvodu hlavného mesta. „*Hádam od nášho vzniku sme taký rok ešte nemali,*“ pokračoval.

Vo svojom referáte sa venoval šty-

rom najdôležitejším podujatiam zboru. Prvým bolo kladenie vencov pri soche O. Áchima L. V tomto roku však Slovenská samospráva XII. obvodu nebola organizátorkou číslo 1, bola iba, spoluorganizátorkou programu, čo ako Michal Hrivnák uviedol, *nie je problém, veď my pomaly zostarneme na seba CSSM, len nech sa nezaбудne na to, kto túto cestu vyšliapal.*

Tu spomenul, že v roku 2001 spoločne s bádateľkou Áchimovho života a diela **Eszterou M. Molnárovou** odštartovali v Jókaiho klube konferencie, ktoré vyústili do umiestnenia Áchimovej busty v aleji sôch významných osobností agrárnej vedy a histórie Uhorska pri hrade Vajdahunyad. Už aj maďarská verejnosť začína akceptovať, že Áchim bol Slovák, čomu nasvedčuje jeho meno na pod-

stavci v maďarskom i slovenskom jazyku.

Ďalšou veľkolepou akciou bola oslava 40. výročia vzniku antológie *Výhonky*. Táto publikácia dala do pohybu slovenskú literatúru v Maďarsku. Pri jej zrode nikto nemyslel na to, že pod jej vplyvom sa zrodia tucty kníh v slovenskom jazyku, ktoré sa dostanú aj k čitateľom na Slovensku. Priebeh osláv mal vysokú úroveň, o podujatí sa písalo aj na Slovensku, a to v Literárnom týždenníku a v Národných novinách. Jubileum *Výhonkov* si pripomenuli aj na 26. medzinárodnom knižnom veľtrhu Bibliotéka. Pred štyrmi desaťročiami sa o ich vydanie pričínili *Zväz Slovákov v Maďarsku*, druhé vydanie zabezpečila verejnoprospešná spoločnosť *CSSM SlovakUm*, s. r. o.

Približne pred rokom v Békešskej Čabe vydali prvú antológiu diel dolnozemskej slovenských autorov s názvom *Naša Dolná zem – A mi Alföldünk*. Ide o akúsi „odpoveď“ na antológiu, ktorú pred časom vydali Pilišski autori. Vydaním tejto knihy, ktorú za spolupráce s novinárom a básnikom **Imrichom Fuhlom** predstavili v XII. obvode, sa „rivalita“ medzi slovenskými majstrami pera v Maďarsku dostala do rovnováhy.

Záverečnou veľkou akciou slovenskej samosprávy XII. obvodu bola prezentácia knihy *Esztery M. Molnárovej* s názvom *Bibliografia Ondreja Áchima L. a bádanie jeho obdobia*. Aj toto podujatie malo veľký úspech.

„Vzhl'adom na naše obmedzené kapacity považujeme tieto štyri podujatia za skutočne veľmi úspešné,“

povedal Michal Hrivnák. Zmienil sa o tom, že poslanci samosprávy sa zúčastňovali aj na podujatiach organizovaných inými slovenskými samosprávami v Budapešti, ale i mimo nej. Ako príklad spomenul oslavy jubilea básnika **Juraja Dolnozemskeho**, ktorého tiež inšpirovali k tvorbe *Výhonky*, oslavu venovanú osvetárovi, folkloristovi, tanečníkovi a choreografovi **Štefanovi Lamimu** a verejné zasadnutie Srbskej národnostnej samosprávy XII. obvodu.

Na záver sa zvlášť poďakoval za pomoc, ktorá sa samospráve dostáva zo strany referentky **Réky Szabóovej**. Potom všetkých prítomných odmenil mikulášskym balíčkom a pozval na občerstvenie a priateľské posedenie.

Lubomíra Fallerová

Dvadsať rokov v Zugló

V Dome národností v XIV. obvode Budapešti sme sa 17. novembra zišli na oslave 20. výročia založenia miestnej slovenskej samosprávy, spojenej s verejným zasadnutím rekapitulujúcim tohtoročnú činnosť zboru. *Predseda samosprávy Pavol Maulik* v spoločnosti *podpredsedu Pavla Benša* a poslankyne *Anny Istvánovej* privítal prítomných, medzi nimi *predsedníčku CSSM Alžbetu Hollerovú Račkovú* a *zástupcu predsedníčky SSB Pavla Beňa*.

Z výročnej správy vyplynulo, že začiatkom roka sa členovia tohto voleného zboru zúčastnili na niekoľkých fašiangových plesoch, dokonca aj na bále v Slovenskom Komlóši. Aj v tomto roku organizovali poznávací zájazd na Slovensko, a to nielen pre obyvateľov Zugló, ale aj iných mestských častí Budapešti, medzi účastníkmi bolo viacero slovenských poslancov. Cieľom organizátorov je poznávať Slovensko, jeho dejiny, kultúru, korene budapeštianskych Slovákov. V tomto roku sa vydali po stopách básnika Andreja Sládkoviča, rodáka z Krupiny, a polyhistora Mateja Bela z Očovej, preto sa východiskovým mestom stal Zvolen.

Ďalším významným tohtoročným podujatím v rézii samosprávy bola konferencia venovaná československému diplomatovi Antonovi Strakovi, pôsobiacemu v Budapešti v rokoch 1925 – 1936.

Slováci žijúci v mestskej časti Zugló sa aktívne zúčastňovali aj na rôznych akciách organizovaných inými slovenskými volenými zbormi, ako aj Samosprávou XIV. obvodu Budapešti, ktorá tohto roku oslavovala 83. výročie vzniku.

Predseda P. Maulik vo výročnej správe zdôraznil, že ich samospráva kladie veľký dôraz na kontakt s mládežou, preto každý rok udeľuje študijné štipendium. Anna Istvánová predstavila troch *nových štipendistov*: študentku slovenského a anglického jazyka na Filozofickej fakulte Univerzity Loránda Eötvösa **Idíku Héjjovú**, ktorá je momentálne v zahraničí, takisto študentku slovenčiny na ELTE **Grétu Szászovú** a **Dominika Voltera** z Pišpeku, ktorý získal ocenenie Maďarskej asociácie speváckych zborov, hudobných skupín a folklórnych súborov KÓTA. Gréta Szászová zarecitovala báseň Attilu Józsefa *Vzdych* v preklade Jána Smreka a Dominik

Volter zaspieval niekoľko slovenských piesní z oblasti svojho rodiska. Na jubilejnej oslave sa zúčastnili aj predošli štipendisti zboru, medzi ktorých patrí súčasná poslankyňa **Anna Istvánová**, riaditeľ Budapeštianskeho slovenského odborného kolégia pre študentov vysokých škôl a univerzít v hlavnom meste **Juraj Rágyanszki** a redaktorka Ľudových novín **Andrea Kiššová**.

K slávnostnej atmosfére prispelo vystúpenie *Budapeštianskeho speváckeho zboru Ozvena*, ktorý pod vedením *dirigenta Pétera Pálinkása* predstavil svoj nový repertoár. Ozvenu vystriedal *Tanečný súbor Lipa* sprevádzaný skupinou *Kóborzengő*. Kultúrny program ukončila prehliadka fotografií dokumentujúcich bohatú a pestrú činnosť slovenskej samosprávy za uplynulé dve desaťročia. Žiaľ, mnohí z tých, ktorí sa podieľali na jej zrode a činnosti, už nie sú medzi nami. Ich pamiatku si prítomní uctili minútou ticha. Oficiálnu časť ukončilo krájanie torty sprevádzané spevom členov Ozveny, potom nasledoval neviazaný rozhovor za prestretým stolom.

Lubomíra Fallerová,
Pavol Beňo

Pišpečania na národnostnom dni v Terezíne

Samospráva VI. obvodu tradične usporadúva pre národnostné samosprávy pôsobiace v tejto mestskej časti *Národnostný deň*, v priebehu ktorého majú tu žijúce národnosti možnosť preukázať svoju pestrofarebnosť a nesmierne bohatú kultúru. 22. novembra v divadelnej sále kultúrneho strediska Eötvös10 sprostredkovali národnostné samosprávy prezentáciu nielen hudby a tanca svojich komunít, ale aj gastronómie. Hostí privítala pracovníčka kultúrneho strediska **Nelli Konthaová** a v mene Samosprávy VI. obvodu hlavného mesta predsedníčka humánneho výboru **Ilona Császárová Csókaová**, ktorá vo svojom krátkom pozdrave vyzdvihla, že pokladá za dôležité, aby si jednotlivé národnosti zachovali svoju materinskú reč, tradície, kultúrne dedičstvo. Konštatovala: „Sme pyšní na každoročne usporadúvané stretnutie, keď národnosti na javisku predstavia svoje zvyky, kroje, hudbu, tance a tento rok aj gastronó-

miu. Vždy s potešením sledujem tento program. Pri jeho príprave, ako aj pri organizovaní iných významných podujatí, sa poslanci národnostných samospráv obracajú na Samosprávu VI. obvodu hlavného mesta so žiadosťou o spoluprácu. Vďaka tomu sa rodia rôzne hodnotné národnostné programy, výstavy, koncerty, folklórne večierky, cirkevné programy, či knihy a iné publikácie.“

Predsedníčka humánneho výboru sa poďakovala vystupujúcim za program, za prípravu ukážky gastronómie a poslancom národnostných samospráv za celoročnú prácu.

Galaprogram otvoril bulharský súbor *Falkafolk*. Hral na pôvodných hudobných nástrojoch a predniesol také bulharské ľudové piesne, ktoré zozbierali jeho členovia.

Po ňom nasledoval *Folklórny súbor z Pišpeku* pod vedením **Emese Szokolovej**. Jeho členovia nás zaviedli do zaujímavého sveta ľudovej kultúry

tejto novohradskej slovenskej obce. Hudbu zabezpečil orchester **Bálinta Jobbágya** a jeho priateľov.

V programe nemeckej samosprávy vystúpili žiaci 3. a 4. ročníka *Základnej školy na Bajzovej ulici*. Okrem ľudových tancov predviedli aj detské hry. Program s nimi nacvičili učiteľky **Emese Gáspárová** a **Anita Frisalová**. Následne sa predstavila ďalšia nemecká národnostná tanečná skupina *Sankt Martin* s tancami z Komáromu a výjavom z bálu.

Na záver predviedla nefalšovaný srbský program tanečná skupina *Rozmarin* sprevádzaná orchestrom *Ruzmarin FolkeStars*.

Po skončení bohatého a pestrého programu mohli hostia ochutnať originálne pochúťky národnostnej kuchyne, ako napr. srbské čevapčiči, burek, savijacu, ako aj rusínsku a čabiansku klobásu.

Mária Sutyinszká

Slovenský a nemecký večierok v Jozefove

Dňa 24. novembra usporiadali v Telekiho klube už po druhýkrát slovenský a nemecký večierok. Na úvod predsedovia národnostných samospráv **Kazimír Kápolnai** a **Attila Szabadkai** privítali hosti, medzi ktorými bol aj zástupca predsedníčky *Slovenskej samosprávy Budapešti* **Pavol Beňo**.

Predsa Slovenskej samosprávy K. Kápolnai priblížil prítomným históriu národnostných samospráv VIII. obvodu. V roku 1996 sa v Jozefove založilo 5 národnostných zborov, v súčasnosti je ich 10. Slovenská

samospráva už 20 rokov organizuje každú prvú nedeľu v mesiaci slovenské sväté omše v Kostole sv. Jozefa na Námestí M. Horvátha. Poslanci slovenského zboru sa systematicky venovali výskumu slovenskej histórie tejto mestskej časti, výsledkom bolo umiestnenie 11 pamätných tabúl (9 v Jozefove, 1 v Alžbetíne a 1 vo Vyšehrade). Úzko spolupracujú so Slovenským inštitútom, ostatnými obvodnými slovenskými volenými zborami, SSB a slovenskými občianskymi organizáciami pôsobiacimi v hlavnom meste.

Po slávnostných príhovoroch prišiel na rad kultúrny program. Pôvodne mal slovenskú kultúru predstaviť Folklórny spolok Lipa, ale zo zdravotných dôvodov vystúpenie na poslednú chvíľu odriekol. Zastúpil ho hrou na akordeóne autor týchto riadkov, ktorý zahrал kyticu pilišských a békešských ľudových piesní.

Na záver podujatia mohli hostia ochutnať obložené chlebíčky a nemecké „štrúdle“. Večer sa skončil priateľským rozhovorom.

Zoltán Havas

Eszter M. Molnárová o Áchimovi

Foto: Lubomíra Fallerová

V rámci série podujatí s názvom *Békešská Čaba 300* usporiadali 27. novembra Slovenský inštitút a Slovenský spolok *Identita* stretnutie, na ktorom predstavili knihu s názvom *Bibliografia Ondreja Áchima L. a bádanie jeho obdobia*. Toto podujatie spojili s prezentáciou zborníka štúdií s názvom *Csabensis – Békešská Čaba 300*, o ktorom sa môžete podrobnejšie dočítať v maďarskej prílohe nášho časopisu.

Podujatie otvorili krásnym spevom študentky slovenského gymnázia v Budapešti **Bernadetta Puhová** a **Beáta Capová**, po nich poslanec SSB a podpredseda Identity **Levente Galda** spoločne s predsedníčkou Spolku **Karolou Klauszovou** v krátkosti priblížili príchod slovenských prisťahovalcov do Békešskej Čaby. Pásmo spestril hrou na akordeóne študent slovenského gymnázia v Budapešti **Zoltán Havas**. Potom sa prítomným prihovarila riaditeľka *SI* **Ildikó Síposová**. Vyjadrila sa, že inštitút rád prispieva k spomienkovým oslavám. Zvlášť sa poďakovala autorky publikácie **Eszter M. Molnárovej** za jej neúnavnú prácu venovanú výskumu života O. Áchima L., riaditeľovi Múzea Mihálya Munkácsyho v Békešskej Čabe **Jurajovi Andovi**, ktorý moderoval rozhovor s pani Molnárovou, ako aj organizátorke podujatia Karole Klauszovej.

Juraj Ando sa po slovensky poďakoval za pozvanie a za možnosť predstaviť knihu na pôde SI. Okrem knihy však chcel priblížiť prítomným aj to, čím a kým je Békešská Čaba známa. Ako prvú uviedol neodmysliteľnú čabiansku klobásu a po nej odrodu hrozna známu ako Čabianska perla. Z významných osobností spomenul vynálezcu železobetónovej konštrukcie, vďaka ktorej sa mohli začať stavať mrakodrapy, **Pavla Liptáka**, šľachtiteľa odrody obilia odolnej suchu **Samuela Mokrého**, popularizátora aviatiky **Ondreja Kvasza** a mnohých iných. Prirodzene, nevynechal ani **Endreho Bajcsy-Zsilinszkého** a **Ondreja Áchima L.**, o ktorom sa potom s oduševnením rozhovorila prezidentka Spomienkového združenia O. Áchima L. **Eszter M. Molnárová**, ktorá najprv privítala prítomných, medzi ktorými bol Áchimov pravnuček **István Bona** a ospravedlnila druhého pravnučka **Ivana Medvegya**, ktorý kvôli pobytu v zahraničí nemohol byť prítomný. Od autorky publikácie sme sa dozvedeli, že výskumom Áchima sa zaoberá už takmer dvadsať rokov. Do podrobností pozná jeho život, ťažký osud, ktorý intenzívne študovala v knižniciach v Maďarsku a vo Viedni. Pripomenula, že Áchimova matka zomrela krátko potom, ako ho priviedla na svet a otec sa pomínul,

keď mal Áchim dvadsaťpäť rokov. Bol dostatočne finančne zabezpečený, ale v dôsledku požiadaviek zo strany macochy sa po prvý raz dostal do rozporu so zákonom. Ľud ho zbožňoval a uctieval si ho ako Sedliackeho kráľa. Básnik **Endre Ady** ho považoval za génia a poctil ho titulom Sedliacky Apolón. Nemal ešte ani 30 rokov, keď už vlastnil hospodárstvo na rozlohe 2 000 jutár (približne 1150 hektárov) ornej pôdy.

Áchim bol však nielen gazdom, ale aj politikom. Ako predseda Roľníckej strany udržiaval tesné styky aj s politikmi národností žijúcich v Uhorsku, napríklad s podpredsedom Slovenskej národnej strany **Milanom Hodžom** a poslancom za sedmohradskú Rumunskú národnú stranu v uhorskom sneme **Aurelom Vladom**. Ich prostredníctvom sa dostal do kontaktu s takzvaným Belvederským kabinetom následníka trónu, arcikniežata Františka Ferdinanda d'Este, kde sa pripravovali plány na federalizáciu rakúsko-uhorskej monarchie. Áchim zároveň viedol takú politiku, že sa vedel dohodnúť aj s Maďarmi. Bol hlboko veriaci. Mal rád spravodlivosť. Bol neovplyvniteľný. Takto stručne by sa dal opísať jeho krátky, na udalosti bohatý život s tragickým koncom.

Lubomíra Fallerová,
Pavol Beňo

Časopis *Budapeštiansky Slovák* je fórom Slovákov žijúcich v hlavnom meste.

Uverejnené materiály vyjadrujú preto v prvom rade mienku autorov. Naším zámerom je rešpektovať právo iných na vyjadrenie vlastného názoru, pričom v žiadnom prípade neposkytujeme priestor materiálom porušujúcim ľudskú dôstojnosť a práva iných.

Redakcia BS

Sviatok slovenského jazyka

Foto: Lubomíra Fallerová

Takto sa vyjadril básnik **Alexander Kormoš**, keď hodnotil výsledky recitačnej súťaže, ktorá sa z iniciatívy Slovenskej samosprávy XIII. obvodu uskutočnila v polovici novembra v priestoroch budapeštianskej slovenskej školy. Na tomto už tradičnom podujatí zboru sa zúčastnilo tridsaťdeväť recitátorov, pričom dvaja pricestovali z Jášcu a traja z Dunajvázu. Súťažilo sa v štyroch kategóriách. Prednes hodnotili tri poroty. Prvákov a druhákov si vypočuli učiteľka na dôchodku **Klára Máteová** a podpredsedníčka Slovenskej samosprávy II. obvodu Budapešti **Eubomíra Fallerová**, prítomné boli aj pripravujúce učiteľky **Kristína Simonová** a **Anikó Némethová**. Tiež bývalá učiteľka **Ružena Néveryová** a novinár, spisovateľ **Zoltán Bárkányi Valkán** posudzovali výkony žiakov 3. až 8. triedy, súťažiacich v II. a v III. kategórii. O prednese gymnazistov rozhodovali básnik **Alexander Kormoš** a novinár, básnik **Imrich Fuhl**. Žiakov pripravovali učiteľky **Anita Holá**, **Noémi Fözöová**, **Beatrix Hrušková**, **Erika Farkašová**, **Eva Kollárová Karová**, **Marcela Somogyiová**, **Alžbeta Eszesová Vrbovská** a **Margita Zaťková**.

Prítomných privítala riaditeľka školy **Júlia Szabová Marloková**, po nej sa ujala slova predsedníčka Slovenskej samosprávy XIII. obvodu **Zuzana Hol-**

lósyová, ktorá kedysi tiež vyučovala na tejto škole. Poďakovala sa za možnosť usporiadať recitačnú súťaž v priestoroch ustanovizne a povzbudila deti k odvážnemu prednesu citátom, ktorý priniesla pani Néveryová a podľa ktorého „*nie cez hlas, ale cez recitátorovu dušu sa rodí prednes*“. Potom už nasledovala samotná súťaž. Recitátori sa rozišli do troch miestností, aby sa zbytočne neplytvalo časom a aby sa aj deti mohli sústrediť na prednes. Ani tentoraz to porota nemala ľahké. My, porotkyne v **I. kategórii**, by sme boli najradšej odmenili všetkých prednášajúcich. Na to, že chodia do školy len krátky čas, mali všetci veľmi peknú výslovnosť a zvládli aj veľmi náročné básne. Najlepší bol žiak 2. triedy **Ambruš Labáth** s básňou **Ivony Ďuričovej** *Čo letí na sociálnej sieti*. Prvenstvo v **II. kategórii** získala **Sophie Vargová**, ktorá skutočne recitovala dušou. V **III. kategórii** zvíťazila **Zorka Nagyová** a vo **IV. kategórii** **Tifani Reichertová**. Všetci recitátori získali diplom a prví traja v každej súťažnej skupine aj pekné slovenské knihy. Imrich Fuhl pochválil nielen žiakov a učiteľov, ale aj organizátorov, a to zvlášť za rozhodnutie, aby všetci súťažiaci zarecitovali okrem voľne vybranej básne aj povinnú, v tomto roku to boli básne Alexandra Kormoša *Jesenná pieseň o jari a Rieš ak vieš*.

Stretnutie slovenských seniorov s poetkou Evou Fábiánovou

Tí seniori, ktorí 8. novembra prišli na pozvanie vedenia Klubu slovenských dôchodcov do klubovej miestnosti Slovenskej samosprávy Budapešti, boli milo prekvapení programom, ktorý ich čakal. Konečne sa podarilo uskutočniť dlho plánovaný rozhovor so slovenskou poetkou **Evou Fábiánovou**. V to príjemné jesenné popoludnie hneď úvodom stretnutia zarecitoval autorkine básne študent slovenského gymnázia v Budapešti **Ondrej Noszlópy**. Jeho prednes bol pútavý a s peknou výslovnosťou. Tie isté básne v maďarskom preklade **Zoltána Horvátha** zhudobnil a zaspieval **László Hajdú**. Zážitok z prednesov umocnila recitácia poslankyne Slovenskej samosprávy XX. obvodu **Márie Benczeovej**, ktorá pripravila vynikajúci výber poetkiných básní. Po tomto peknom programe nám E. Fábiánová porozprávala o svojom detstve, o svojej snahe dobre vychovávať svojich dvoch synov a ako šéfredaktorka *Ludových novín* udržať vynikajúcu úroveň časopisu. V neviazanom rozhovore nám M. Benczeová rozprávala o témach poetkiných básní. Jednou z nich je častý návrat k spomienkam na jedlá starej mamy. Ako nám to sama autorka potvrdila, skutočne na jedlá, ktoré varievala jej stará mama, podnes nezabúda. Tak sme sa dostali k typickým slovenským jedlám, ktoré obľubujú mnohí z účastníkov stretnutia. Od vďačnej témy, ktorá vždy rozviaže jazyky, sme sa znova vrátili k básnickej tvorbe nášho host'a. Zaujímalo nás, ako sa rodia jej verše, odkiaľ čerpá témy, čo ju motivuje, ako nachádza rýmy... O tom sme sa zhovárali už pri šálke čaju a zákusoch. Po príjemnej debate sme sa rozchádzali so želaním, aby naša slovenská poetka mala dost času na písanie nových veršov, aby sme sa s nimi čím častejšie stretávali.

Júlia Horváthová

Deväťdesiatiny Juraja Dolnozemskeho

Foto: Lubomíra Fallerová

Členovia Kruhu priateľov Slovenského Komlóša sa spoločne s budapeštianskymi Slováckmi zišli 21. novembra v *Apartmentovom dome Prémium* v XIII. obvode, aby vzdali hold básnikovi **Jurajovi Dolnozemskému** a spoločne oslávili jeho 90. narodeniny. Iniciatívu vedúcej predstaviteľky Kruhu, predsedníčky CSSM **Alžbety Hollerovej Račkovej** privítala *Slovenská samospráva II. obvodu*, ktorá sa v rámci dohody o spolupráci ujala organizovania stretnutia.

Moderátorkou oslavy spojenej s prezentáciou novej zbierky básní J. Dolnozemskeho **Pozdrav z diaľavy**, vydanaj pri príležitosti významného životného jubilea jedného z najplodnejších slovenských básnikov v Maďarsku, bola A. Hollerová Račková. Privítala prítomných, medzi ktorými boli Komlóšania žijúci v hlavnom meste a v jeho okolí, ako aj delegácia z rodného mesta básnika, ktorú viedol farár Evanjelického cirkevného zboru a. v. v Slovenskom Komlóši **Atila Spišák**. Početná skupina účastníkov sa dostavila z budapeštianskej slovenskej školy. Spolu s riaditeľkou **Júliou Szabovou Marlokovou** prišli na stretnutie s básnikom gymnazisti so svojimi pedagógmi. Oni tvorili najaktívnejší tím, všetci sa zapojili do vedomostného kvízu súvisiaceho so životom a dielom jubilanta. Jurajovi Dolnozemskému (vlastným menom **Antalovi**) prišli zablahoželať okrem členov

viacerých slovenských samospráv a občianskych organizácií pôsobiacich v hlavnom meste aj predsedníčka ZSM **Ruženka Egyedová Baráneková**, básnici **Alexander Kormoš**, **Imrich Fuhl**, „krstný otec“ poeta **Gregor Papuček**, prozaik **Michal Hrivnák** a mnohí ďalší.

Rozhovor s jubilantom viedol Imrich Fuhl. Od neho sme sa dozvedeli, že umelecké meno Dolnozemský udelil básnikovi pred štyridsiatimi rokmi Gregor Papuček. Odvtedy pod týmto menom publikuje svoje básne v slovenskom a maďarskom jazyku. Ako o sebe skromne povedal, je jedným spomedzi Slovákov žijúcich v Komlóši a považuje sa za takého istého človeka ako sú oni. To, že je jedným z najplodnejších slovenských literátov v Maďarsku a že doteraz mu udelili niekoľko prestížnych vyznamenaní, ho v jeho očiach neodlišuje od ostatných.

Okrem básnickej tvorby sa J. Dolnozemský aj v súčasnosti aktívne zapája do života evanjelického cirkevného zboru vo svojom rodisku. Pri rozhovore zdôraznil, že *je dôležité, aby sme sa správali voči sebe ľudsky*. Cirkev v Komlóši vždy pomáhala ľuďom a nabádala ich, aby si navzájom pomáhali a dávali na seba pozor. Komlóška komunita sa týmto riadi dodnes. Čestnosť, autenticnosť, úprimnosť a pracovitosť sú vlastnosti charakteristické pre Juraja Dolnozemskeho ako

človeka, aj ako básnika. Zachovať rodinu a rozvíjať rodný jazyk, to je jeho krédo. Práve preto sa venuje nielen písaniu básní, ktoré sa rodia vždy, keď je nejaká slávnostná príležitosť, či hoci obyčajná udalosť, ale aj zbieraniu komlóšskych starožitností. V jeho cennej národopisnej zbierke sa nachádza nábytok i knihy, hodnotné úžitkové predmety približujúce život a pôsobenie Slovákov v tomto meste.

Po rozhovore nasledovalo vyhodnotenie kvízu. Jeho účastníci, žiaci i dospelí, dostali najnovšiu zbierku básní, tí, ktorí sa postavili do dlhého radu, aj s venovaním. Medzitým sa slova ujali gratulanti. Gregor Papuček zarecitoval báseň **Zdravím ťa, poet!**, ktorú napísal k jeho úctyhodným a požehnaným deväťdesiatinám. Vysokoškolská profesorka **Anna Divičanová** zase prečítala úryvok z jednej básne jubilanta, ktorú pri návšteve v obci Tardoš, nachádzajúcej sa v Komárnansko-ostrihomskej župe, citovala ich sprievodkyňa: *Ved' vernosť dopredu nádeje ženie, ja pevne verím v znovuzrodenie...* Nuž tieto verše Juraja Dolnozemskeho hlboko oslovili aj Tardošanov. Herečka a speváčka **Zsuzsa Gyurkovicsová** zaspievala jubilantovi slovenské ľudové piesne. Hneď po prvých tónoch sa k nej pridalo aj publikum.

Oslava sa skončila večerou a priateľským rozhovorom.

Pred desiatimi rokmi zomrel Juraj Bielik

Nie vo veľkom, ale o to vzácnejšom počte sme sa na podnet Slovenskej samosprávy XIII. obvodu a jej predsedníčky **Zuzany Hollósyovej** zišli 7. novembra pri hrobe **Juraja Bielika**, aby sme si uctili pamiatku človeka, na ktorého Slováci v Maďarsku nesmú zabudnúť. Preto bolo dôležité, že medzi prítomnými boli študenti slovenského gymnázia v Budapešti. Na pietnu spomienku prišla aj vnučka **J. Bielika**

Nikoletta Kuruczová. Pri príležitosti desiateho výročia úmrtia tejto významnej osobnosti pripravil príhovor bývalý šéfredaktor **Ľudových novín**, spisovateľ **Zoltán Bárkányi Valkán**, ktorý sa však na stretnutí nemohol zúčastniť. Jeho prejav prečítala **Z. Hollósyová**.

„Stojíme pri hrobe popredného dejateľa novodobých dejín Slovákov v Maďarsku. Juraj Bielik sa narodil v Békešskej Čabe, v jej najslovenskejšej časti nazývanej Jamina, 2. septembra 1926. Toho času väčšina obyvateľov Jaminy hovorila iba po slovensky. Dokonca tu bola jedna z mála slovenských škôl v celej krajine. Bolo teda samozrejmé, že ho rodičia zapísali do tunajšej slovenskej evanjelickej školy, kde mu uvedomeli slovenskí učitelia vštepovali lásku k materinskému jazyku. Pri vytváraní jeho životnej dráhy ho významne ovplyvnila aj známosť s čabianskym slovenským ľudovým spisovateľom **Jánom Gerčim**, ktorý býval v ich susedstve. Vždy rád čítal jeho veselé a ironické historiky, ktoré upevňovali jeho slovenské povedomie. Prostredníctvom Jána Gerčiho sa dostal do styku s ďalšími čabianskymi slovenskými národovcami. Na ich podnet sa ako dvadsaťročný stal r. 1946 pracovníkom sekretariátu Antifašistického frontu Slovanov (AFS) v rodnom meste a neskôr, keď sa zakladali pobočky organizácie po celej krajine, odišiel

Foto: Eubomíra Fallerová

pracovať do jej budapeštianskeho ústredia. Táto organizácia vznikla z iniciatívy Srbov a Slovákov Békešskej župy, ale po krátkom čase sa slovenská časť Antifašistického frontu osamostatnila a pod názvom Zväz Slovanov v Maďarsku založila nový spolok. Táto organizácia i jej týždenník *Sloboda* sa potom stali nástrojom presídľovacej akcie našich Slovákov na Slovensko. Organizácia mala vtedy 121 pobočiek s 19 tisíc 430 členmi. Pre Juraja Bielika tie tri roky, ktoré ho viazali k tejto organizácii, znamenali nenahraditeľnú školu v rozšírení horizontu jeho myslenia a znalostí týkajúcich sa slovenského národnostného diania a tu sa naučil bojovať za národnostné práva svojich rodákov. Počas troch rokov tu sa mu naskytla možnosť oboznámiť sa takmer so všetkými Slovákami obývanými osadami krajiny. V budapeštianskom ústredí organizácie, vo vzdelanom kolektíve, mal možnosť si zdokonaľiť aj znalosti spisovnej slovenčiny. Boli to teda roky prípravy na pôsobenie vo vedúcej funkcii v slovenskom národnostnom verejnom živote.

Juraj Bielik stál pri kolíske založenia Zväzu demokratických Slovákov v Maďarsku, o čom svedčí aj jeho členský preukaz s poradovým číslom 9. Od jeho založenia, od 19. decembra 1948, zastával v ňom rôzne funkcie od radového pracovníka až po najvyššiu funkciu generálneho tajomníka. Od roku 1957 bol povereným generálnym

tajomníkom, definitívne vymenovanie dostal až v r. 1960.

Juraj Bielik o prvých rokoch pôsobenia tejto organizácie povedal pre *Ľudové noviny* nasledujúce: „Už v prvých rokoch činnosti organizácie, v čase tiesnivého kultu osobnosti, nám bolo jasné, že teória a prax sa ani v oblasti národnostného diania nedostali na tú istú koľaj. Dovtedy Antifašistickým frontom Slovanov

a Zväzom Slovanov v Maďarsku vytvorenú členskú základňu politické vedenie vyhlásilo za zbytočnú a už založené a dobre fungujúce pobočky boli postupne zrušené. Z masovo-spoločenskej organizácie sa po zrušení pobočiek Zväz stal jednoduchým úradom bez akejkoľvek právomoci. Robili sme čo sa dalo, často aj napriek zákazom.“

Podľa neho najťažšie obdobie organizácia prežívala v čase revolučných udalostí v r. 1956. Aparát Zväzu ostal bez vedenia, poverený tajomník opustil krajinu, vydávanie týždenníka *Naša sloboda* zastavili a redakčný kolektív rozpustili. Za takýchto okolností Juraja Bielika poverili v júli 1957 vedením aparátu. Jeho najdôležitejšou úlohou bolo vytvoriť podmienky pre činnosť Zväzu a pre opätovné vydávanie jeho týždenníka, čo sa mu podarilo po ťažkých bojoch s vtedajšími nadriadenými orgánmi. Periodikum s novým názvom *Ľudové noviny* začalo vychádzať po niekoľkomesačnom oneskorení začiatkom októbra roku 1957.

Juraj Bielik sa aj osobne vo veľkom pričínal o to, že Zväz mal obrovské zásluhy na organizovaní slovenského národnostného školstva, na vytvorení širokej siete kultúrnych aktivistov a referentov, na sprostredkovaní slovenskej ľudovej kultúry v rámci kultúrnych zájazdov po celej krajine, na organizovaní slovenskej publikačnej činnosti, na zakladaní slovenských

klubov, literárnych scén, na otváraní národopisných múzeí, na organizovaní celoštátnych i miestnych festivalov a na iných, z národnostného hľadiska tak prepotrebných veciach.

Na historickom IV. zjazde Zväzu r. 1969 ho zvolili na ďalšie štyri roky za generálneho tajomníka. Vyplniť toto obdobie vo zvolenej funkcii a pracovať na realizácii zjazdom stanovených uznesení sa mu však už nedoprialo. O necelý rok sa musel vzdať funkcie, ktorú nadriadené orgány potrebovali pre iného. Pre neho nasledovali roky diplomatickej služby v Československu. Najprv sa dostal ako generálny konzul do Bratislavy a o štyri roky neskôr sa stal riaditeľom Maďarského kultúrneho a informačného strediska v

Prahe. Po rokoch služby svojej národnosti sa v zahraničí, v materskej krajine, všetkými svojimi silami usiloval o zblížovanie a upevňovanie priateľstva medzi oboma krajinami a ich národmi, o prehlbovanie maďarsko-československých stykov v oblasti politiky a kultúry.

Juraj Bielik sa po odchode do dôchodku v roku 1987 vrátil opäť medzi svojich rodákov. Ako aktivista Čitateľskej služby Vydavateľstva časopisov v Budapešti sa podieľal na propagovaní a rozširovaní nášho týždenníka *Ludových novín*. Svoje bohaté životné skúsenosti od roku 1995 až do svojej smrti zúročoval aj ako poslanec a podpredsa slovenskej samosprávy svojho bydliska, XIII. obvodu Budapešti.

O bohatom, prácou naplnenom živote Juraja Bielika svedčí aj viacero štátnych vyznamenaní a vyznamenaní spoločenských organizácií, medzi nimi najvyššie ocenenie zásluh našej Slovače, vyznamenanie Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku „Za našu národnosť“. Tomuto vyznamenaniam sa zvlášť tešil, videl v ňom uznanie svojej dlhoročnej svedomitej práce medzi svojimi rodákmi.

Juraj Bielik zomrel 13. mája 2008.

Týmito spomienkami vzdávame hold významnej osobnosti našej Slovače, národnostnému politikovi, diplomatovi Jurajovi Bielikovi a týmito spomienkami si pripomíname desiate výročie jeho smrti.“

EF, ZBV

O ľudovom liečiteľstve v Peštianskom Alžbetíne

Foto: *Eubomíra Fallerová*

Slovenská samospráva XX. obvodu Budapešti usporiadala koncom októbra v knižnici Osvetového domu Csili svoje verejné zasadnutie. Po vyhodnotení tohoročnej činnosti program pokračoval prednáškou bývalej docentky Univerzity Loránda Eötvösa v Budapešti **PhD. Márie Žilákovej**. Pozvanie prednášateľky malo okrem iného aj osobný dôvod. Kedysi v päťdesiatych rokoch bola poslankyňa Slovenskej národnostnej samosprávy XX. obvodu Budapešti **Judita Oláhová Kušniarová** v Základnej škole vo Veľkom Bánhedeši triednou učiteľkou Márie Žilákovej. Judita Oláhová Kušniarová dodnes sleduje životnú dráhu svojich žiakov a je hrdá na ich úspechy.

PhD. Mária Žiláková sa v prednáške zamerala na ľudové liečiteľstvo

Slovákov v Maďarsku, na túto tému publikovala v roku 2009 odbornú monografiu. Zhrnula v nej výsledky viac ako 30-ročného výskumu, ktorý robila po celom Maďarsku. Prvý terénny výskum uskutočnila v bakonských obciach v roku 1975. V roku 1985 mala prvú prednášku o tejto problematike na medzinárodnej národopisnej konferencii v Košiciach. Po konferencii dostala odbornú pomoc od slovenských etnografov, ale najmä od Maďarského inštitútu dejín zdravotníctva, ktorý má samostatné oddelenie výskumu ľudového liečiteľstva. Po košickej konferencii začala publikovať svoje prvé články a pokračovala vo výskume. Viackrát skúmala v pilišských horách, ale aj po celom Zадunajsku. V obci Tardoš našla informá-

torov, ktorí žili zo zbierania liečivých bylín a vďaka nim mohla zapísať a zachovať bohatú terminológiu. Každý región Slovákov v Maďarsku je dôležitý z iného aspektu, napríklad v dolnozemskej mestách a vo veľkých obciach sa zachovali aj písomné pamiatky o ľudovom liečení.

Účastníci programu, ktorí očakávali prednášku o liečivých rastlinách, mohli byť pozitívne sklamaní. Ľudové liečiteľstvo má totiž oveľa viac aspektov, preto ani PhD. Mária Žiláková nečakala, že nájde takých informátorov, ktorí ovládajú starodávne zaklínadlá proti chorobám. Našťastie ani prítomní neočakávali od nej takéto praktiky a prednáška pokračovala zaujímavou diskusiou.

Juraj Rágyanszki

Slovenská samospráva Budapešti

Edita Hortiová
predsedníčka

Pavol Beňo
zástupca predsedníčky

Alžbeta Árgyelánová

Eva Fábíánová

Levente Galda

Rozália Papová Polereczká

Ladislav Petro

Sekretárka:

Eubomíra Fallerová

Adresa SSB:

Akadémia ul. 1, Budapešť 1054

Telefón: 302-5117

E-mailová adresa:

ssambp@gmail.com

Redakcia

Eubomíra Fallerová
šéfredaktorka

Vlasta Zsákaiová
jazyková redaktorka

Edita Hortiová
Pavol Beňo
Eva Fábíánová

Vianočný pozdrav z Matice slovenskej

V kalendári ostal posledný list, ktorý signalizuje, že ďalší rok za sebou onedlho zatvorí dvere. Je december... Mesiac chladu a zimy, ktorý kontrastuje s teplotou rodinného krbu najkrajších sviatkov roka – Vianoc. Prichádza obdobie spomalenia pracovného tempa, obdobie stabilizácie hodnôt, obdobie lásky a rodiny. December predstavuje čas, kedy si intenzívnejšie uvedomujeme, čím žijeme, kým sme, čo nás robí šťastnými a kam smerujeme... Je to čas bilancií, kedy hodnotíme nielen naše pracovné výsledky, ale najmä náš osobný vklad, ktorý venujeme našim najbližším, našim rodinám, tým, ktorí nás celoročne podporujú, milujú a ktorí pre nás žijú... December dáva na vážky naše pracovné i osobné snaženia, nastavuje zrkadlo...

Azda najviac zo všetkých mesiacov roka je december mesiacom rodinným (... kiež by tých mesiacov bolo počas roka viac). Mnohým z nás sa k decembru viažu tie najkrajšie vianočné spomienky. Plný stôl, voňavý stromček uprostred izby, krásne červené gule z jemného skla, oriešky, slamený koník, no najmä rodina, základ spoločnosti i šťastia: mama, otec, starí rodičia i detky – všetci pri jednom stole, plní očakávania i radosti s

vnútorným presvedčením potešiť toho druhého darčekom, ktorý preň starostlivo vyberali.

Práve Vy, naši krajanovia, ste si svoje zvyky odniesli z domoviny do širého sveta. Vo svojich srdciach ste si niesli vlastnú identitu, v rukách remeslo a v hlavách múdry um. Z pokolenia na pokolenie ste odovzdávali najvzácnejší poklad svojim potomkom, aby ďalej hrdo šírili svoju kultúru, náboženstvo i históriu.

Milí krajanovia, je naozaj obdivuhodné, čo ste do dnešných čias zachovali... Pestujete slovenskú reč, ktorá je odrazom slovenského myslenia, pestujete slovenskú kultúru, ktorá je obrazom vyspelosti slovenského národa, zachováte kresťanské náboženstvo, ktoré je symbolom dobra Slovákov a vychováte... Vychováte ďalšiu slovenskú generáciu, ktorá zabezpečuje udržateľnosť našej spoločnosti.

V mene Matice slovenskej Vám vyslovujeme úprimné poďakovanie. Želáme Vám pokojné a krásne Vianoce. Prežite ich s tými, ktorých milujete, s láskou, obklopení Vašimi najbližšími.

*Za Maticu slovenskú
Zuzana Pavelcová*

Pestrý život Ozveny v roku 2018

Budapeštiansky slovenský spevácky zbor *Ozvena* dostáva veľa pozvaní na rôzne slovenské podujatia v hlavnom meste i na vidieku, ba dokonca i v zahraničí. Tento rok sme začali vystúpením na ekumenickej bohoslužbe v III. obvode, následne sme spievali v XIV. obvode pri kladení vencov k soche *Ondreja Áchima* a v XIII. obvode počas omše a kladenia vencov pri tabuli *Vojtecha Uhlára*. V budove Dover sme oslávili kyticou českých ľudových piesní 25. výročie *priateľského kruhu Bohemia*, v reštaurácii Ferdinand Monarchia sme zaspievali nášmu členovi *Milošovi Vnukovi* pri príležitosti jeho okrúhlych narodenín. Na santovskom cintoríne sme sa dvomi piesňami rozlúčili s naším dlhoročným členom *Mikulášom Bogárom*. V Blatnohrade sa každoročne zúčastňujeme na cyrilometodskej slávnosti a tak to bolo aj v júni tohto roka. Na Slovensku sme vystúpili v Šuranoch v rámci celoslovenského podujatia Noc múzeí a v Sládkovičove na akcii Pitvarošské dotyky.

18. júna sme sa vybrali na tradičné sústreďenie, ktoré sa konalo na nádhernom mieste blízko Brezna, v Osrblí. Mne sa obzvlášť páčilo, nakoľko som veľkým fanúšikom slovenského biatlonu a Hotel Zerrenpach, v ktorom sme bývali, je hneď vedľa biatlonového tréningového centra. Strávili sme tam pekný týždeň.

Po príchode do hotela nám po dlhej ceste z Budapešti dobre padla malá prechádzka po okolí. Po krátkom oddychu a občerstvení sme sa stretli v miestnosti, ktorú sme mali k dispozícii počas celého nášho pobytu. Naš každodenný program bol striktný a veľa času na zaháľanie sme nemali. Doobeda i poobede sme nacvičovali 4 a pol až 5 hodín, ale to neznamená, že okrem toho sme už nespievali. Jedného dňa sme si vykračovali z krčmy do hotela, vyspevujúc si Na Kráľovej holi. Prechádzali okolo nás dvaja mládeni na bicykloch, spomalili pri nás, povypytovali sa, odkiaľ sme, čo robíme v týchto končinách, čudovali sa, že vieme po slovensky, hoci sme z Ma-

darska, a pozvali nás večer na víšok oproti nášmu hotelu, kde vraj zapália veľkú svätajánsku vatru a bude veselo. Nech si aj my prideme zaspievať. Samozrejme, že sme pozvanie prijali.

Práve som si v izbe obliekala niečo teplejšie, hoci pri vatre býva teplo, keď som začula harmoniku. Pozriem z balkóna a vidím: junáci s devami idú hore kopcom za harmonikárom a spievajú *Mám ja hrušku a nič na nej...* Hej, moja obľúbená pieseň, musím utekať za nimi. Hneď boli hotoví aj ostatní naši speváci, chlapci pobrali pripravené fľašky a už sme aj my tiahli hore. Na víšku medzitým zapálili vatru, kapela vyhrávala ostošesť, spievalo sa, pilo sa, drevo vo vatre pukotalo, iskry lietali, bolo veselo. Aj my sme prispeli k svätajánskej repertoáru našimi piesňami. Moje nohy nevedeli obstáť pri husličkách a musela som si zadrobčiť. Získali sme nezapomenuteľný zážitok.

Počas týždňového sústreďenia máme jeden voľný deň. Od januára máme nového dirigenta *Pétera Pálinská*, ktorý Slovensko nepozná. Naša vedúca *Zuzka Hollósyová* sa preto rozhodla, že mu ukáže kúsok našej krásnej slovenskej prírody a zorganizovala výlet do Vydrovskej doliny historickou Čiernohorskou lesnou železnicou. Po malej prechádzke Dobročským pralesom sme sa vláčikom vrátili do Čierneho Balogu a odtiaľ do Osrblia. Po toľkom sedení v interiéri nám dobre padol pobyt uprostred zelene. Po návraťe sme ešte dve hodiny nacvičovali (hotová drezúra, a nie voľný deň!).

Spevácky zbor *Ozvena* má v repertoári spracované ľudové piesne a cirkevné skladby. Nakoľko Slováci v Maďarsku sú katolíckeho i evanjelického vierovyznania, nacvičujeme piesne oboch konfesií. Je veľmi dôležité, aby sme precvičovali svoj stály repertoár a aby sme ho rozširovali o nové skladby. Od príchodu nového dirigenta nám pribudlo veľa nových. Je medzi nimi i africká pieseň *Siyahamba*, ktorá sa stala našou obľúbenou počas tohtoročného sústreďenia.

Začiatkom októbra sme sa zúčastnili na plavbe po Dunaji, kde sme si tiež spomínali na Mikuláša Bogára, bývalého predsedu Slovenskej samosprávy IX. obvodu. 13. a 14. októbra sa vo Zvolene konal X. ročník Zvolenského festivalu speváckych zborov a oslavy 135. výročia jubilujúceho Zvolenského speváckeho zboru, v rámci ktorých sme vystúpili v divadle J. G. Tajovského a v Rytierskej sieni Zvolenského zámku. 16. októbra sme zaspievali maďarskú a európsku hymnu na veľkolepej recepcii slovenského a českého veľvyslanectva v paláci Vigadó, ktorú usporiadali pri príležitosti osláv 100. výročia vzniku Československa. 18. októbra sme vystúpili na akcii slovenských dôchodcov v XIV. obvode. V Zugló sme spievali aj 17. novembra na oslavách 20. výročia tamojšej slovenskej samosprávy. Koncom októbra sme navštívili Békešskú Čabu, kde sme s ďalšími tromi čabianskymi zbormi oslávili 75. narodeniny prvého dirigenta *Ozveny Jána Šutinského*, ktorý pre nás do dnešného dňa obetavo a nezištne upravuje ľudové piesne a my s nimi potom žneme úspechy. Naš zbor ho prekvapil kyticou ním spracovaných čabianskych piesní. Koniec roka sa, ako vždy, nesie v duchu krásnych adventných koncertov a vianočných osláv.

Niektorí členovia nášho zboru ešte chodia do práce, niektorí dochádzajú z vidieka, konkrétne z Dabašu, poniektorí sú už na dôchodku, ale pomáhajú s vnúčatami a napriek tomu sa už dlhé roky raz týždenne stretávame v Ulici Akadémie a našim spevom sa snažíme povzniesť tú-ktorú oslavu alebo festival. Je za tým veľa obetavej práce všetkých spevákov, dirigenta i vedúcej zboru *Zuzany Hollósyovej*. Spev nám robí radosť, preto sa radí schádzame. Letný tábor je balzomom pre našu dušu. Popri práci tam zažívame aj kopec zábavy a dobrej nálady, pri ktorej sa náš „tím“ ešte viac stmeluje. Škoda, že nemáme nasledovníkov, ktorí by ho posilnili.

Markéta T. Urbaničová

Deň budapeštianskych Slovákov

Foto: Lubomíra Fallerová

Za finančnú podporu poskytnutú na vydanie nášho časopisu srdečne ďakujeme Samospráve hlavného mesta Budapešti a Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Pri zostavovaní čísla sme čiastočne použili články a fotografie z Ľudových novín a webovej stránky www.luno.hu.

BUDAPEŠTIANSKY
SLOVÁK

Časopis Slovenskej samosprávy Budapešti. Náklad: 1000 výtlačkov.
Za vydanie zodpovedá predsedníčka Slovenskej samosprávy Budapešti *Edita Hortiová*.
Adresa redakcie: 1054 Budapešť, Akadémia u. 1, tel./fax: 302-5117, e-mail: ssambp@gmail.com
Uzavierka čísla: 8. decembra 2018.
ISSN 1416-6453. Tlač: CZEDE Kft., Budapešť

Csabensis – Békéscsaba 300

Budapesten, a XII. kerületi Kulturális Szalonban, 2018. szeptember 28-án vetítéssel kísért előadást tartottam Békéscsaba 300 éves újratelepítéséről „Nemzetiségeink a többségi nemzetben” címmel. Bemutattam az évforduló alkalmából megjelentetett „Csabensis – Békéscsaba 300” című kiadványt, amely 656 oldalon, igényes kivitelezésében, a csabai evangélikusok énekeskönyvére, a Transciusra hasonló kiadásban tekinti át a város három évszázados történetét. A művészi remekműnek is tekinthető könyvet a Munkácsy Mihály Múzeum és a Békéscsabai Evangélikus Egyházközség adta ki, Ando György múzeumigazgató és Kutyej Pál Gábor igazgató lelkész szerkesztésében. A kötet hat nagy fejezetből áll össze, amelyekben 19 különböző tudományterületen működő szerző 300 rövid írása villantja fel a település 300 éves történetének legfontosabb eseményeit az őskortól kezdve egészen napjainkig.

Békés megye kialakulásának időpontja vitatott a történészek között. A források alapján a XI. század elején Vata és Ajtony törzsfő nemzetsége osztozott a mai Békés megye területén. Csaba falu a XIII. század elején már lakott volt. Első írásos említése az 1332-1337. évi pápai tizedjegyzékben szerepel „Chaba” formában. „Békés-Csaba” alakban 1863-tól ismert, és 1900. június 13-tól lett hivatalosan a neve Békéscsaba. A XV. – XVII. század oszmán hódoltság, majd a török elleni háborúk pusztításai következtében ez a

vidék elnéptelenedett, ezért a XVIII. század első felében szükségessé vált az újratelepítése. Haan Lajos csabai lelkész, helytörténész, az MTA tagja az 1718-as évtől jelöli az evangélikus szlovákokkal történt benépesítést. „Csaba vidékére Zólyom, Hont, Nógrád és egyéb vármegyéből szinte omlott a lutheránus tótság... jól tudván, hogy földje lészen elég...”

Az új telepesek gyalogolva, székereken egy hónap alatt tették meg családjukkal, állataikkal, felszereléseikkel a szülőföldjük és a Dél-Alföldi új hazájuk közötti 200-300 km távolságot. Az 1717. évi összeírás alkalmával Csabán összesen 22 főnyi, a török dúlás után itt maradt magyar lakost vettek számba, akik a mai Főtér területén 22 földbe vajt kunyhóban éltek. A máig élő legenda szerint amikor a hosszú út után a szlovák szekérkaravánok megérkeztek Csaba főterére, ahol egy gémeskút állt, megitták az állataikat. Ezután Suhajda János lelkész kezében a Transciuszt tartva előre lépett, mire mindenki elővette a maga énekeskönyvét. A férfiak levették széles karimájú kalapjukat és 700 hang dalolta a „Pán Bůh jest má síla i doufání” című vallási éneket. Letérdepelve köszönték meg a jó Isten irányítását új otthonukba és megfogadták, hogy becsülni fogják ezt a földet. A magyarok mindezt látva (bár nem kényszerítette őket senki) úgy döntöttek, hogy eladják kis kunyhóikat az újonnan jövőknek, maguk pedig Gerlára, Békésre és Dobozra költöznek.

Csaba betelepítése tíz felvidéki vármegyéből egy évtizedes folyamat volt. Harruckern János György báró, a település földesura is segítette letelepedésüket. A település 1840-ben mezővárosi státust és vásártartási jogot kapott. A csabaiak 1845-ben Örök-váltásági Szerződést kötöttek földesurukkal.

A csabaiak az elmúlt három évszázadban mindig fontos feladatuknak tekintették a közösség lelki és szellemi gondozását. Ennek jegyében építettek röviddel az új lakóhelyükre történt megérkezés után, 1723-ban egy vályogfalú imaházat. A téglából épült úgynevezett kistemplomot 1745-ben szentelték fel. Ezt a település rohamosan bővülő lakossága pár évized alatt kinőtte, ezért 1807-ben hozzáláttak egy jóval nagyobb isten háza építéséhez, amelyet 1824. június 29-én Haan János lelkész működése idején fejeztek be. Jelenleg ez Közép-Európa legnagyobb evangélikus temploma. A háromszintes épület tartófalai 1,6-2,5 méter vastagok, belmagassága 25 méter, hosszúsága 50 méter, a boltívet 14 korinthoszi oszlop tartja. A templom belső és külső teljes felújítása az idén fejeződött be. Ez 5000 (de egyes források szerint 8000) hívó befogadására alkalmas épület a város legnagyobb ékessége.

Békéscsabán az elmúlt három évszázadban kiváló evangélikus lelkészek, sokszor tudós papok szolgáltak. Közéjük tartozott többek között Suhajda János, idősebb Tessedik Sámuel, Szeberényi János, Haan János,

Haan Lajos, Szeberényi Gusztáv, Szeberényi Lajos Zsigmond, Koren Pál, Dedinszky Gyula, stb. Dedinszky Gyula volt az, aki leírta a csabai kolbász történetét, amely mára világhírnevet hozott a városnak.

A lelkészeken kívül számos további kiváló – nem csak kizárólag szlovák származású – személyiség is öregbítette a település hírnevét. Ezek közé tartott Munkácsy Mihály festő, Zsilinszky Mihály történész, Áchim L. András pa-

rasztpolitikus, Stark Adolf szőlőnemesítő, Mokry Sámuel búzanemesítő, Kvasz András repülőgép-konstruktőr, Tevan Andor nyomdász, Mokos József festő, Mohácsy Mátyás kertészmérnök és még sokan mások.

Végül két épületről kell még szót ejteni. Az egyik a híres, autentikus népi „podszyenás” lakóház. Ennek jellemzője a tetőszerkezet és a zárt előtornác. A ház díszét az ormfal deszkázata alkotja.

A másik a szlovák lakosság társadalmi és kulturális életének központja, az evangélikus nagytemplom szomszédságában található Szlovák Kultúra Háza, amely egyben a Csabai Szlovákok Szervezetének a székhelye. Itt működik a híres Rozmaring Hímzőkör, a Čbianska ružička kórus, az Orgován népdalkör, a Citerazenekar és a Čbiansky kalendár szerkesztőse.

Molnár M. Eszter

Szlovák-Német est a Józsefvárosban

A józsefvárosi szlovák és német önkormányzat a múlt évi sikeres közös rendezvény után, november utolsó szombatján ismét közös találkozót szervezett. Az idén erre a Társak a Teleki Térért Egyesület klubhelyiségében került sor, ahol az őszi, nyirkos idő ellenére szép számmal jelentek meg a szlovák és német önkormányzatok által meghívott vendégek, többek között Benyo Pál, a Fővárosi Szlovák Önkormányzat elnökhelyettese,

továbbá Sutyinszki Mária, a terézvárosi és Spiry Katalin az új budai szlovák önkormányzat elnökhelyettesei.

Dr. Szabadkai Attila, a józsefvárosi német és Kápolnai Kázmér, a kerületi szlovák önkormányzat elnökei köszöntötték az egybegyűlteket. Az elnökök vázlatosan ismertették testületeik tevékenységét. A német önkormányzat az idén a reformáció 600. évfordulójáról történő megemlékezésre összpontosított. Szabadkai Attila arra is utalást tett, hogy Józsefváros két és fél évszázaddal ezelőtt jött létre önálló településként. Megalakulásakor ezt a városrészt többségében német nemzetiségű iparosok és kereskedők lakták. A lakosság lélekszáma rohamosan gyarapodott és a XIX.

Fotó: Zoltán Havas

végén már elérte a százezer főt. Bajzáth Ferenc plébánosnak a kutatásaira hivatkozva, aki 38 évig szolgált a híveket a Szt. József templomban, felidézte, hogy egyházi anyakönyvi bejegyzések szerint a XIX. század második felében Józsefváros lakosságának a 70 %-a német, 20 %-a pedig szlovák nemzetiségű volt.

Kápolnai Kázmér arról beszélt, hogy a Józsefvárosi Szlovák Önkormányzat nagy hangsúlyt helyez a kerületben fellelhető szlovák emlékek megőrzésére és ápolására. Az önkormányzat kezdeményezése alapján számos emléktábla került elhelyezésre azokon az épületeken, amelyekben egykor neves szlovák személyiségek éltek vagy tevékenykedtek.

A Budapesten élő szlovákok az első Csehszlovák Köztársaság megalakulásának ideje 100. évfordulója alkalmából november első vasárnapján megkoszorúzták Milan Hodža politikusnak és újságírónak a Rákóczi téren, illetve Ferdinand Juriga parlamenti képviselőnek a Tavaszmező utcában található emléktábláját.

Az önkormányzat 1999-ben kezdeményezte, hogy a Szt. József templomban tartanak szlovák nyelvű miséket. Azóta a Budapesten és a főváros környéki településeken élő szlovák hívek minden hónap első vasárnapján anyanyelű istentiszteleten vehetnek részt ebben a templomban.

Az elnökök beszédeit Havas Zoltánnak, a budapesti szlovák gimnázium tanulójának fellépése követte, aki tangóharmonikán szlovák népdalokat játszott.

A találkozó második része – azt követően, hogy a harmonikás fellépését gépi zene váltotta fel – hagyományos német dallamok mellett, kötetlen baráti beszélgetés formájában, német rétesek és torták kóstolásával folytatódott. Elmondható, hogy az est vendégei új ismeretekkel gazdagodtak és kellemesen érezték magukat.

Kápolnai Kázmér